

STORTINGET

Innst. 90 L

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 27 L (2019–2020)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om informasjonstilgang mv. for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land

Til Stortinget

Sammendrag

Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes forslag til lov om informasjonstilgang mv. for utvalget som skal granske saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land.

Bakgrunnen for forslaget er at Kongen i statsråd 8. november 2019 nedsatte et ekspertutvalg som skal gjennomgå saker knyttet til regelverket som gjennomfører trygdeforordningen, og som er håndtert av Arbeids- og velferdsetaten, Trygderetten, og i noen tilfeller, så langt det ikke utfordrer deres uavhengighet, av påtalemyndigheten og domstolene. Utvalget har frist frem til 1. juni 2020.

Hensikten er å få gjennomført en grundig og fullstendig gjennomgang av saken, med sikte på å avdekke hvordan feilen har kunnet skje og pågå over så lang tid.

Loven skal gi utvalget nødvendig tilgang til informasjon for å kunne utføre sine oppgaver på en best mulig måte.

Lovforslaget inneholder regler om informasjonstilgang, taushetsplikt og rettsgrunnlag for behandling av

personopplysninger for utvalget, og forbud mot bruk av opplysninger utvalget mottar som bevis i senere rettssaker. Det foreslås ikke at det skal gjelde noen opplysningsplikt overfor utvalget.

Lovutkastet er tilpasset utvalgets arbeid og mandat. Lovforslaget har ikke vært på høring.

Lovforslaget vil i liten grad ha økonomiske eller administrative konsekvenser. Kostnadene ved utvalgets arbeid dekkes innenfor Arbeids- og sosialdepartementets ordinære budsjetttramme.

Det vises til proposisjonens kapittel 2 der bakgrunnen for lovforslaget er nærmere redegjort for, herunder oppnevningen av utvalget og dets mandat, samt utvalgets behov for opplysninger.

Når det gjelder lovforslaget og gjeldende rett, vises det til proposisjonens kapittel 3 der det redegjøres nærmere for:

- Forvaltningsloven.
- Offentleglova.
- Personvernforordningen og personopplysningsloven.
- Arkivregelverket.

I tillegg har departementet vurdert lovforslaget i forholdet til Grunnloven og menneskerettighetene, herunder retten til privatliv, samt i forhold til Grunnloven § 97.

Det vises til proposisjonens kapittel 4 der departementet vurderer nærmere:

- Behovet for opplysninger
- Utvalgets arbeidsområde
- Adgangen til å gi opplysninger til utvalget
- Utvalgets taushetsplikt og adgang til å formidle opplysninger

- Utvalgets adgang til å behandle personopplysninger
- Forholdet til arkivregelverket
- Tidsavgrensning
- Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere saker.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Helge André Njåstad og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, fra Venstre, Terje Breivik, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, viser til at regjeringen har satt ned et ekspertutvalg for å granske saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land. Utvalget skal gjennomgå saker knyttet til regelverket som gjennomfører trygdeforordningen, og som er håndtert av Arbeids- og velferdsetaten, Trygderetten, og i noen tilfeller, så langt det ikke utfordrer deres uavhengighet, av påtalemyndigheten og domstolene. Formålet med utvalget er å få gjennomført en grundig og fullstendig gjennomgang av saken, med sikte på å avdekke hvordan dette har kunnet skje og pågå over så lang tid. Departementets lovforslag skal gi utvalget nødvendig tilgang til informasjon for å kunne utføre sine oppgaver på en best mulig måte. Lovforslaget inneholder regler om informasjonstilgang, taushetsplikt og rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger for utvalget, og forbud mot bruk av opplysninger utvalget mottar som bevis i senere rettssaker. Det foreslås ikke at det skal gjelde noen opplysningsplikt overfor utvalget.

Komiteen viser til at det går frem av proposisjonen at departementet ved utforming av lovforslaget har sett hen til hvordan lignende spørsmål har blitt ivaretatt og regulert ved nedsettelse av andre sammenlignbare utvalg og i andre lovbestemmelser, samtidig som departementet har tilpasset lovutkastet til utvalgets arbeid og mandat.

Komiteen viser videre til følgende utdrag fra utvalgets mandat:

«Utvalget skal foreta de undersøkelser og innhente de opplysninger som er nødvendige for å belyse sakskomplekset. I denne forbindelse kan det også være nødvendig for utvalget å innhente dokumenter som inneholder opplysninger om personlige forhold. Regjeringen vil om kort tid fremme et lovforslag for å gi

tilstrekkelig tilgang til taushetsbelagte opplysninger til utvalget og utvalgets sekretariat. I forbindelse med lovforslaget vil det bli foretatt en nærmere avgrensning av hvilke saker utvalget skal kunne vurdere, hvilke taushetsbelagte opplysninger som skal kunne innhentes fra hvilke tjenester/ etater, og hvordan taushetsbelagt informasjon skal behandles.»

Komiteen viser til at det etter departementets oppfatning er behov for å lovregulere både hvilken taushetsplikt som skal gjelde for utvalget og utvalgets adgang til å formidle disse opplysningene. Mandatet, sammenholdt med loven, vil danne den ytre rammen for utvalgets arbeid. Departementet foreslår at samtlige medlemmer av utvalget og utvalgets sekretariat skal ha tilgang til taushetsbelagte personopplysninger i direkte identifiserbar form.

Komiteen viser til at departementets lovforslag innebærer at offentlige myndigheter, personer som er underlagt profesjonsbestemt taushetsplikt, og personer som har taushetsplikt på annet grunnlag, uhindret av taushetsplikt kan gi opplysninger til utvalget. Komiteen merker seg at den foreslåtte bestemmelsen er utformet slik at den gir adgang til å gi utvalget tilgang til taushetsbelagte opplysninger, men ingen plikt til å forklare seg eller gi opplysninger til utvalget.

Komiteen merker seg videre følgende om adgangen til å gi opplysninger til utvalget:

«I den avveiningen som er foretatt når det gjelder en egen lovbestemmelse om fritak fra taushetsplikt, har hensynet til samfunnsnyttien av utvalgets arbeid vært avgjørende. Departementet mener at det ikke vil være gjennomførbart for utvalget å oppfylle mandatet uten at det gis fritak fra lovbestemte taushetspliktsregler. Departementet har videre lagt vesentlig vekt på at utvalget er pålagt en like streng taushetsplikt som avgiveren av opplysningene er underlagt, og at loven ikke pålegger noen plikt til å gi opplysninger.»

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en instruks, som sikrer at utvalget får tilgang til informasjonen som ansatte i embetsverket og underliggende etater kan ha.»

Komiteen merker seg at departementet foreslår at forvaltningslovens taushetspliktsbestemmelser med noen unntak skal gjelde for utvalget. Dette innebærer at utvalget og utvalgets sekretariat vil omfattes av forvaltningsloven § 13 som blant annet oppstiller en plikt til å hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om «noens personlige forhold».

Komiteen merker seg videre følgende om at forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 ikke skal gjelde for utvalget:

«... Etter denne bestemmelsen er taushetsplikt etter § 13 ikke til hinder for at forvaltningsorganet anmelder

eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver. Departementet viser til formålet med utvalgets arbeid og viktigheten av at de får tilgang til nødvendige opplysninger. Det siste alternativet ville trolig ikke være aktuelt for utvalget i noe tilfelle.»

Komiteen viser til at lovforslaget ifølge proposisjonen vil innebære at utvalget vil innhente personopplysninger og ofte særlige kategorier av personopplysninger, samt i noen tilfeller personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser. På bakgrunn av at verken samtykke eller anonymisering anses som tilstrekkelige grunnlag for utvalgets innhenting av personopplysninger, merker komiteen seg at departementet legger til grunn at en uttrykkelig lovhjemmel for behandling av personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger og personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser, er nødvendig.

Komiteen merker seg videre at departementet foreslår at det inntas en bestemmelse om at opplysninger utvalget har mottatt i sitt arbeid ikke kan brukes som bevis i en eventuell senere straffesak eller sivil sak, og at dette grunnis slik:

«Etter departementets syn er det nødvendig for utvalgets arbeid at det sikres best mulig tilgang til opplysninger, og at forklaringene som gis til utvalget er mest mulig fullstendige. Uten en bestemmelse om bevisforbud antar departementet at flere (helt eller delvis) vil kunne avstå fra å gi opplysninger til utvalget. Departementet viser til at en tilsvarende bestemmelse er vedtatt for Partnerdrapsutvalget, se Stortingets vedtak til lov om informasjonstilgang m.m. for Partnerdrapsutvalget (Lovvedtak 5 (2019–2020), jf. Innst. 27 L (2019–2020) § 7, og begrunnelsen i Prop. 131 L (2018–2019) punkt 5.8. De samme hensynene gjør seg gjeldende her.»

Komiteen merker seg til slutt at lovforslaget innebærer at utvalget verken kan gi påtalemyndigheten eller kontrollmyndigheter opplysninger om lovbrudd ut fra allmenne omsyn, eller at opplysninger som utvalget har mottatt i medhold av § 2 kan brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak, og at departementet vurderer dette som nødvendig for at utvalget skal kunne utføre sitt arbeid i samsvar med mandatet og formålet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter dette forslaget til lov om informasjonstilgang for utvalget, men mener at prosessen har fått en uryddig start. Dette medlem mener at det hadde vært bedre om Stortinget selv hadde satt ned et utvalg for å granske denne saken, for å bidra til økt uavhengighet og legitimitet.

Dette medlem viser til at partiene på kort varsel ble bedt om å komme med innspill til mandatet. Dette medlem merker seg at regjeringen valgte å ikke ta inn innspillene fra Sosialistisk Venstreparti om å sikre nok

bredde i mandatet til å se på både sakens omfang når det gjelder hvilke ytelser og ordninger som er rammet av feilen, men også tidsperspektivet for hvor langt tilbake feilen går.

Dette medlem mener at utvalget bør ha mulighet til å innhente informasjon også ut over ytelsene sykepengene, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger. Det er usikkerhet knyttet til om feilen kun gjelder lovtolkningen i forbindelse med sykepengene, pleiepenger og arbeidsavklaringspenger, eller om dette også gjelder flere ytelser. Dette medlem mener også at utvalget bør arbeide for å ta imot mest mulig innspill og synspunkter fra alle involverte.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

A.

vedtak til lov

om informasjonstilgang mv. for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepengene, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land

§ 1 *Formålet med loven*

Loven skal sikre at utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepengene, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land, oppnevnt av Kongen i statsråd 8. november 2019, får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet.

§ 2 *Opplysninger til utvalget*

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi utvalget opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid.

§ 3 *Taushetsplikt*

Medlemmene i utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 f, likevel slik at taushetsplikten først bortfaller etter 100 år. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde.

§ 4 *Behandling av personopplysninger*

Utvalget kan behandle personopplysninger som er nødvendige for formålet med utvalgets arbeid uten samtykke fra dem opplysningene gjelder, også personopplysninger som nevnt i personopplysningsloven § 1, jf. personvernforordningen artikkel 9 og artikkel 10.

Retten til innsyn etter personopplysningsloven § 1, jf. personvernforordningen artikkel 15, gjelder ikke så langt det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

§ 5 *Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak*

Opplysninger som utvalget har mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak.

§ 6 *Kassering av dokumenter*

Materiale som ikke skal avleveres til Arkivverket, skal kasseres når utvalget har avsluttet sitt arbeid.

§ 7 *Ikrafttredelse og opphør*

Loven trer i kraft straks. §§ 2 og 4 gjelder fram til utvalget har levert sin utredning.

B.

Stortinget ber regjeringen innføre en instruks, som sikrer at utvalget får tilgang til informasjonen som ansatte i embetsverket og underliggende etater kan ha.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 5. desember 2019

Erlend Wiborg

leder

Per Olaf Lundteigen

ordfører